

ומה ציינ שאין בו אלא אפורה אחת של שם ה', שכתוב עליו 'קודש
להשם', אפורה תורה 'על מצחו תמיד' שלא יפיה את דעתו מן
מחמת קדושת האזכרה, אם כן תפילין שיש בפרשיות שבהן
אפורות ושמות הרבה, על אחת כמה וכמה שאסור להסיח דעתו
מהם בעת שלובשן. ומבואר שרבה בר רב הונא למד מ'תמיד'
שהציץ אסור בהיסח הדעת, והיינו על פי שיטת רבי יהודה
ש'תמיד' מיותר ללמדנו זאת.

שואלת הגמרא: ולרבי שמעון תמיד הציץ מרצה, ואף
כשאינו על מצחו, והא בתריץ על מצח אהרן ונשא, ומשמע
שמרצה רק כשהוא על מצחו כרבי יהודה. משיבה הגמרא: רבי
שמעון סובר שהפסוק הווא – 'על מצח' לא בא להורות שזמן
הריצוי הוא רק בעת הליבישה, אלא לקבוע לו מקום הוא דאחא –
ללמד על מקומו של הציץ שצריך להיות קשור על מצחו.

שואלת הגמרא: ורבי יהודה שלמד מ'על מצח' שמרצה רק כשהוא
על המצח, לקבוע לו מקום מנא ליה. מיישבת הגמרא: נפקא ליה
מ'יהיה על מצחו תמיד' המוזכר בסוף הפסוק.

שואלת הגמרא: ורבי שמעון נמי תיפוק ליה שמקומו של הציץ
במצח הכהן מ'על מצחו', ולשם מה נכתב 'על מצח'. משיבה
הגמרא: אין הכי נמי – אכן אף רבי שמעון למד מ'על מצחו' את
מקום הציץ, אלא יהיה על מצח אהרן ונשא מאי עביד ליה – מה
לומד ממנו, אמר לה רבי שמעון, פסוק זה מלמד שרק ציץ הראוי
למצח מרצה, ואילו ציץ שאינו ראוי למצח אינו מרצה, ובא לאפוקי
– להוציא כשנשבר הציץ דלא מרצה, כיון שאינו ראוי לליבישה על
המצח.

שואלת הגמרא: ולרבי יהודה, שלמד מ'על מצח' שמרצה רק
כשהוא על המצח, נשבר הציץ מנא ליה שאינו מרצה. משיבה
הגמרא: נפקא ליה מכך שהתורה יכלה לכתוב 'מצח' וכתבה
'מצחו' בתוספת ואו', ללמד שצריך להיות ראוי למצח ולמעט
נשבר הציץ. ורבי שמעון, 'מצח' 'מצחו' לא משמע ליה, כלומר אינו
דורש את 'תור הואו'.

מבררת הגמרא: נימא הני תנאי – האם נאמר שאלו התנאים
המובאים בברייתא להלן חולקים הם פהני תנאי רבי יהודה ורבי
שמעון שנחלקו אם טומאה הותרה בציבור או רק דחיה, דתנאי,
אחד זה ואחד זה – כהן השורף את הפרה והכהן העובד ביום
הכיפורים, מין אחרים עליו ו-עליהם כל יום בשבעה ימי הפרישה
מכל אפר התפאות – פרות אדומות שהיו שם במקדש, כדי לטהרם
מחשש טומאת מת שבהם, דבר רבי מאיר. רבי יוסי אומר, אין מין
עליו אלא ביום השלישי ושביעי לפרישתו בלבד. רבי חנינא סגן
הכהנים אומר, בהן השורף את הפרה, מין עליו כל שבעה, אך בהן
גדול ביום הכיפורים, אין מין עליו אלא ביום השלישי ושביעי בלבד.
מבאר הגמרא: מאי לאו בהא קא מיפלגי, – האם לא בזה נחלקו,
שרבי מאיר סבר, טומאה דחיה היא בציבור, ואינה דיתר גמור,
ולכן צריך לדקדק ולהוות על הכהן העובד ביום הכיפורים
ולהטבילו דווקא בזמנו, וכיון שחוששים שמא נטמא יום קודם
תחילת פרישתו, יש להוות עליו בשני ובשלישי לפרישתו שזהו
שלישי ושביעי שלו, או שמא נטמא יומיים קודם, וראשון וחמישי
לפרישתו הם ימי הזאת שלישי ושביעי שלו. ורבי יוסי סבר, טומאה
היתר היא בציבור, ולכן אין צורך לדקדק אחר הזאת בזמנה, אלא
די להוות ביום השלישי והשביעי לפרישתו.

דוחה הגמרא ביאור זה ומבאר באופן אחר: ותקשרא – האם ניתן
לפרש כך, הרי אי סבר רבי יוסי שטומאה היתר היא בציבור, והוא
לכהן קודם יום הכיפורים כלל למה לי אף בשלישי ושביעי. אלא
בהכרח יש לפרש את מחלוקתם באופן אחר, דבולי עלמא הני
תנאי סברי – כולם מודים שרבי מאיר ורבי יוסי סוברים שטומאה
דחיה היא בציבור, ולכן יש להוות על הכהן מחשש טומאה, והכא
בהא קמיפלגי, רבי מאיר סבר, אמרינן מביילה בומנה מצוה – מצוה
על טמא לטבול מיד בהגיע זמן הראוי לטבילה, ולא להמתין ליום
אחר, וכמו כן למדים בהיקש שאף הזאת בזמנה מצוה, וצריך
להוות ביום השלישי והשביעי ליום שבו נטמא ולא לאחר את
ההזאת, ולכן מזים על הכהן כל יום מפרישתו שמא הוא היום
השלישי או השביעי לטומאתו. ורבי יוסי סבר, לא אמרינן מביילה
בומנה מצוה, וכן אין אומרים הזאת בזמנה מצוה, ולכן די להוות
שני פעמים ואין להצריכו הזאת בשאר הימים שמא זהו יום
השלישי או השביעי לטומאתו.

מקשה הגמרא על ביאור זה ודוחה אותו: וכי סבר רבי יוסי שלא
אמרינן מביילה בומנה מצוה, והתנאי בברייתא, הרי שהיה שם ה'
כתוב על בשרו, הרי זה לא ידחין ולא יסוף, לפי שמוחק את השם,
וכן לא יצמד במקום הפנופה מפני קדושת השם, ואם נדמנה לו
מביילה של מצוה שחייב הוא לטבול, כיצד יעשה שלא ימחקוהו
בשטף המים, בדרך עליו – על השם הכתוב בבשרו נמי לבטלותו,
ובכך מגן עליו מפני המים וטובל. רבי יוסי אומר, יורד וטובל בדרב
אף אם אינו מוצא גמי, ובלבד שלא ישפשוף וימחקו בידים. וכן קא
לן במסכת שבת (קכא). דמביילה בומנה מצוה קא מיפלגי, דתנאי
קא סבר, לא אמרינן מביילה בומנה מצוה, ולכן חייב הוא לחזור
אחר גמי ואם אינו מוצא תדחה טבילתו. ורבי יוסי סבר, אמרינן
מביילה בומנה מצוה, ולכן אף אם אין לו גמי לא ידחה טבילתו.
ונמצא מבואר שדעת רבי יוסי שטבילה בזמנה מצוה, ואם כן אי
אפשר לפרש שטעמו שאין צריך להוות על הכהן כל ימי הפרישה
הוא משום שסובר שאין אומרים טבילה בזמנה מצוה.

מסקנת הגמרא בביאור מחלוקתם: אלא דבולי עלמא להני תנאי
ו-רבי מאיר ורבי יוסי, אמרינן מביילה בומנה מצוה, והכא בהא
קמיפלגי, רבי מאיר סבר, מקשינן – מקישים הווא למביילה, וכשם
שטבילה בזמנה מצוה, כך גם הזאת, ולכן מזים עליו בכל יום. ורבי
יוסי סבר, לא מקשינן הווא למביילה, ואף שטבילה בזמנה מצוה,
בהזאת אין מצוה לעשותה בזמנה ולכן אין צריך להוות בכל יום.
שואלת הגמרא: ורבי חנינא סגן הכהנים, מה דעתו, אי מקיש הווא
למביילה, אפילו בהן ביום הכיפורים נמי יצטרך להוות בכל יום
וכדעת רבי מאיר, ואי לא מקיש הווא למביילה אם כן אפילו בהן
השורף את הפרה נמי לא צריך להוות עליו כל יום, ומדוע חילק
ביניהם. משיבה הגמרא: לא עלולס רבי חנינא סגן הכהנים לא מקיש
הזאת לטבילה, ולכן אין מצוה להוות דווקא בזמנו, וחסעם שלגבי
בהן השורף את הפרה מזין עליו בכל יום, זהו למעלה קעלמא משום
שטהרת כל ישראל תלויה בה, וכן מחמת הקולות שנהגו בה
שהכשירו אף טבול יום, נתנו כנגד זה מעלות וחומרות בעשייתה.
אחר שביארה הגמרא את שלשת שיטות אלו, מביאה הגמרא
ברייתא ודנה כדעת מי מהם נאמרה. מבררת הגמרא: קאמא אולא
הא דהני דבני, אין חילוק בין בהן השורף את הפרה לבהן גדול ביום
הכיפורים המפורשים שבעה ימים קודם לעבודתם, אלא

יומא דף ח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שבת קודש) קמא

47 בשבת ערב פסח שאם לא יזו עליו לא יקריב את הפסח, אלא מאי
48 אית לה למימר בהכרח ששבעה ימים אינו דווקא שבעה, אלא לבר
49 ו-חורין משבת, הקא נמי נותרין שמה שכתוב שבעה, היינו לבר
50 מהיום הרביעי לפרישתו שאין צורך להזות ביום זה כמבואר.
51 אמר רבא, הלכך – כיון שנתבאר שאין מזים ביום הרביעי לפרישה
52 וכמו כן אין מזים בשבת, בהן גדול ביום הכפורים, ולא בדין תלמי
53 מילתא – שאין בידינו לקבוע באיזה יום בשבוע צריך להתחיל
54 להפרישו, אלא בקביעא דרעה תלמי מילתא – דבר זה תלוי
55 בקביעות החודש ומועד הלבנה, שהרי בתלמי בתשרי בעי
56 לאפריש, ואם כן כל אימת דמתרמי תלמי בתשרי מפרשין ליה –
57 בכל יום ממני השבוע שיחול בו ג' תשרי נפרישו, אף אם בכך יצא
58 שיתבטל מהזאה שני ימים מתוך שבעת ימי הפרישה, בשבת וביום
59 הרביעי לפרישה. אבל בהן השורה את הפרה, דבדין תלמי מילתא
60 – שבידינו הדבר לקבוע אימתי יחל לפרוש, שהרי אין זמן קבוע
61 לשריפת הפרה, מפרשין ליה ברכיעי בשבת דווקא, כי חיבי
62 דניתרמי – כדי שיחול יום רביעי שלו – של ימי פרישתו בשבת,
63 ולא יפסיד מהזאותיו אלא יום אחד.
64 שנינו במשנה: מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין וכו';
65 מביאה הגמרא ברייתא: תניא [אמר] רבי יהודה, ובי לשכת
66 פרהדרין היתה – לשכת ישיבת פקדי המלך, והלא לשכת בלויי
67 – שרים היתה, שהרי הכהנים הגדולים ישבו בה, ומדוע נקראת
68 לשכה זו בשם 'פרהדרין'. מבארת הברייתא: אלא שבתחלה,
69 בתקופת שמעון הצדיק, אכן היו קורין אותה לשכת בלויי, על שם
70 חשיבותם של הכהנים, אך בהמשך בימי מלכות בית חשמונאי
71 החלו למנות כהנים גדולים על ידי תניית שוחד למלך, ומתוך שהיו
72 נותנין עליו קמון לכהן ולא היו ראויים לכך, מתו במהרה ולא
73 השלימו שנתם, והכהן גדול המתחדש בכל שנה, היה סותר את
74 הלשכה ובונה יותר נאה כדי שתהיה הלשכה קרויה על שמו,
75 ונמצא שהיו מחליפין אותה – את הלשכה כל שנים עשר חודש,
76 בדוגמת פרהדרין הללו – פקדי המלך ושוטריו שמחליפין אותם –
77 מטעם המלכות כל שנים עשר חודש, לפיכך שינו את שם הלשכה
78 והיו קוראין אותה לשכת פרהדרין, שהלשכה והכהונה אף הן
79 מתחלפים כל שנה.
80 מביאה הגמרא דין אחר שנזכרים בו פקדי המלך ושוטריו
81 הנקראים 'פרהדרין': תנין התם, סתם לוקח תבואה מעם הארץ הרי
82 זה 'דמאי' וחיבוהו חכמים להפריש ממנה תרומות ומעשרות,
83 אולם הנחתומין שהיו קונים תבואה מעם הארץ ואופים לחם
84 ומוכרים, לא חיבו אותן חכמים להפריש וליתן לכהן אלא תרומת
85 מעשר האסורה באכילה לזרים [וששעורה אחד ממאה] וכן חלה
86 בלבד. אולם מעשר עני ומעשר ראשון המותרים באכילה לזרים
87 מפרישם ואינו צריך ליתנם לעניים וללויים, ועל הנחתומים הוסיפו
88 להקל שלא יהיו חייבים להפריש מעשר שני ולהעלותו או את דמי
89 פדיונו לירושלים, כמו שחייבים בכל דמאי.
90 מבררת הגמרא: בשלמא תרומה גדולה לא חייבו את הנחתומין
91 להפריש, משום שכל פירות דמאי פטורים מכך, כדתניא בברייתא,

1 שנה – כהן גדול קודם יום הכיפורים, פרישתו לצורך קדושה, שעל
2 ידי שפורש מן הבריות חלה עליו אימה, ובדל הוא מקלות ראש
3 וזחות הדעת, ובכך יכול להכנס לקודש הקדשים, ולכן אינו צריך
4 לפרוש מאחיו הכהנים שלא יהיו נוגעין בו, משום שאין פרישתו
5 מחמת חשש טומאה. ואילו זה – כהן השורף את הפרה, פרישתו
6 לצורך מטהרה, שקבעו חכמים להחמיר בטהרתו כנגד הקולא
7 שמתמאין אותו לעשותו טבול יום, ולכן החמירו עליו שאין אחיו
8 הכהנים וכל אדם נוגעין בו מחשש שיטמאוהו. ונמצא מבואר
9 בברייתא שגבי דברים אחרים אין הבדל ביניהם. מבארת הגמרא:
10 כמאן – כאילו שיטה נאמרה ברייתא זו, בהכרח או כרבי מאיר
11 הסובר שאין הבדל בין כהן העובד ביום הכיפורים לכהן השורף
12 את הפרה, שעל שניהם מזים כל שבעת הימים, או כרבי יוסי
13 הסובר שעל שניהם מזים רק ביום השלישי והשביעי לפרישתו,
14 דאי ברייתא זו כרבי חנינא סגן הכהנים, הא איכא נמי הא – הלא
15 יש הבדל נוסף ביניהם שהיה לה למנותו, שכהן העובד ביום
16 הכיפורים מזים עליו רק בשלישי ושביעי לפרישתו, ואילו כהן
17 השורף את הפרה מזים עליו כל שבעת ימי הפרישה, ומכך שלא
18 הזכירה הברייתא הבדל זה מוכח שברייתא זו אינה כשיטתו של
19 רבי חנינא סגן הכהנים.
20 הגמרא דנה בדבריו של רבי מאיר שזוים על הכהנים הללו כל
21 שבעת ימי פרישתם. שואלת הגמרא: מתקיף לה רבי יוסי ברכי
22 חנינא, בשלמא – אמנם מובן שביום הראשון לפרישתו מזים עליו,
23 שמה הוא היום השלישי לטומאתו במת וכלומר שמה נטמא שני
24 ימים קודם שהופרש, וכן מזים ביום השני לפרישתו שמה הוא יום
25 שלישי לטומאתו, וכן מזים ביום השלישי לפרישתו שמה הוא שלישי
26 לטומאתו, שנטמא ביום פרישתו קודם שהופרש. וכמו כן מובן מה
27 שזוים עליו ביום החמישי לפרישתו שמה הוא שביעי לטומאתו
28 [והזאה של היום הראשון לפרישתו היתה בשלישי לטומאתו],
29 וכן ביום הששי לפרישתו שמה הוא שביעי לטומאתו, וכן ביום
30 השביעי לפרישתו שמה הוא שביעי לטומאתו, שנטמא ביום
31 פרישתו מעט קודם שהופרש, ומובן מה שזוים עליו בכל הימים
32 הללו, שבכך יצאנו מידי ספק בכל יום שמה הוא יום שלישי או יום
33 שביעי לטומאתו, אלא ביום הרביעי לפרישתו למה לי הוהא כלל,
34 הלא לא בשלישי איכא לספוקי – אין לנו ספק שמה יום שלישי הוא
35 לטומאתו, שהרי מופרש ועומד כבר יותר משלשה ימים, ולא
36 בשביעי איכא לספוקי – ואף אין לנו להזות מספק שמה יום שביעי
37 הוא לטומאתו, שכן אם נטמא לפני שבעה ימים, הזאה זו אינה
38 מטהרת כלום לפי שלא היוו עליו ביום השלישי לטומאה [שהוא
39 קודם ימי הפרישה].
40 משיבה הגמרא: ולמטעמיה – ולשיתתך רבי יוסי ברבי חנינא שאתה
41 מפרש דברי הברייתא כפשוטם שזוים עליו כל שבעה ימים, יקשה,
42 הוהא כל שבעה מי איכא – האם שייך להזות עליו כל שבעת
43 הימים ברציפות וגם בשבת שבינתיים, והא קיימא לן במסכת
44 פסחים (סח), דהוהא יש בה איסור שבות מדרבנן, שמה יטלטל את
45 השפופרת של מי החטאת ארבע אמות ברשות הרבים, ואינה דוחה
46 את השבת אפילו במקום מצוה, כגון טמא מת שיום שביעי שלו חל

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשס"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו תשרי, ותקותי שלעת קבלת מכתבי כבר הוטב מצב בריאותו, וכיון
שהענין קשור ברגל של הגוף, שהוא קשור ומתאים לרגל של הנשמה הוא ענין האמונה ומצות הצדקה,
כדאי הי' שידע בעל פה לכל הפחות הפרקים הראשונים של שאר הפרקים, ובלי נדר, עד לאחר י"ט
כסלו הבע"ל, יפריש בכל יום חול קודם התפלה איזה פרוטות לצדקה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב
בה"ל ובהענינים הכללים.

ברכה צו א געזונטן ווינטער.